

Gianone Virgil bányamérnök (1862-1951)

BARANYAI PÁL okl. villamosmérnök

Gianone Virgil

A fényképen – *Zelesny Károly* cs. és kir. udvari fotográfus felvételén – egy középkorú, de már fehér-ősz, bajuszos, határozott tekintetű férfit látunk fél-profilban. Ő *Gianone Virgil*, akinek tetteiről a következőkben szó lesz.

Ősei a XVIII. században az olasz-svájci Brione-ból indultak Magyarországra szerencsét próbálni, mint építő és kőfaragó mesterek.

Édesapja, ifjabb *G. Ágoston* már Pécsen született, ahogyan édesanyja, *Weszelszky Anna* is.

Gianone Ágoston tervezte és építette Pécsvárad főterére a városházát. A Zengő-hegy lábánál fekvő település annyira megtetszett neki, hogy ide költözött, és 1862. szeptember 8-án – a család hét gyermeke közül negyedikként – itt született főhősünk, aki a keresztségben a Virgil nevet kapta.

Az elemi iskola négy éve után a pécsi főreáltanoda növendéke lett. Tanulmányait Selmecebányán folytatta, de befejezése előtt, 1886-ban megnősült. Feleségül vette a Pécsbányatelepen lakó *Werner János Ottó* gépészeti és építészeti vezető *Mária* nevű leányát. A következő esztendőben végzett. 1887. március 14-én kilencedmagával „okleveles bányász”-szá (és a Bursch-nóták ismerőjévé) avatták a Selmecebányai Királyi Bányászati Akadémián. A „Magyar bányamérnökök 1876-1999” című, Miskolcon megjelent kiadvány a nyolcvanegyediként (81.) tartja számon.

Gianone Virgil és a DGT

Az első általam ismert, pécsi bányászattal kapcsolatos évszám: 1464. Ekkor *Janus Pannonius* püspök – mint a király „szeretett híve” – jogot kapott arra, hogy a maga és egyházmegyéje javára bármikor, bármilyen arany-, ezüst- vagy más bányát nyithasson és művelhessen. Azután eltelt néhány évszázad, és ipari méretűvé vált a szénbányászat.

Pécsen a gazdasági élet meghatározójává vált a Dunagőzhajózási Társaság, amely a kisebb bányák megszerzése mellett bérbe vette az egész pécsi szénmezőt, s hozzáfogott a nagyüzemi termeléshez. A munkások jelentős részét külföldről, Cseh- és Morvaországból, Ausztriából, Ukrajnából toborozták. Ebben az időszakban a 200-500 méteres mélységben fekvő szénmező hozták a felszínre.

Az Első császári és királyi szabadalmazott Dunagőzhajózási Társaság archívuma szerint *Gianone Virgil* 22 évesen, 1885. február 23-án lépett szolgálatba, mint gyakornok (Bergassistent). 1898. február 1-én már bányagondnok (Bergverwalter) 1900. március 29-ig a pécsi, majd a vasasi bányakerületben. 1906. március 1-i hatállyal az igazgatóságra vezényelték, ahol a ranglétrán fokozatosan emelkedve 1910-ben bányafelügyelő (Berginspektor), 1912-ben főfelügyelő, 1918-ban bányatanácsos, 1919-ben pedig bányagazdát-helyettes (Bergdirektor Stellvertreter) beosztásba került. 1925. április 1-én – a DGT-nél töltött 40 éves munkaviszony után – „Bergdirektor”-ként vonult nyugdíjba.¹

A DGT palota

Gianone Virgil belépésekor *Wiesner Raymár* vezette a pécsi bányagazdát-ságot. Az ő nevéhez fűződik az 1896. évi Bányászati és Geológus Kongresszus. Ő hívta Pécsre az OMBKE 1898-as közgyűlését is. *Wiesner* nagyra becsülte az akkor még túlnyomóan németajkú bányászati tisztikarba csöppent fiatal, tehetséges *Gianonét*. Fantáziát látott benne és magával vitte westfáliai, dortmundi tanulmányújtáira.

¹Az Első cs. és kir. szabadalmazott Dunagőzhajózási Társaság *Gianone Virgil*ről vezetett törzslapja a DDSG Pensionistenclub elnökétől, *Gerhard Schnerider* úrtól 2008-ban érkezett.

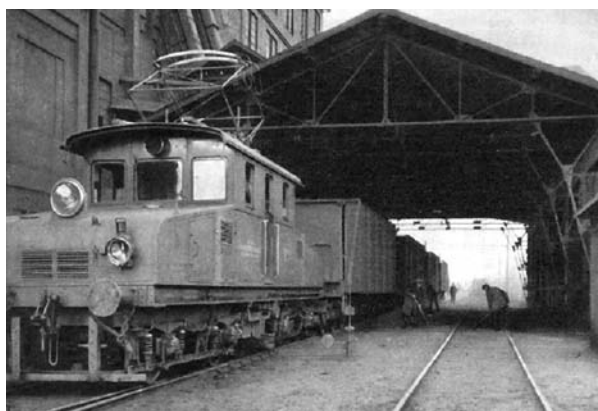
A DGT korszerűsítési programja

1913-ban a DGT bányakorszerűsítési programot indított. Ennek vezetésével *Jaroslav Jicinský*-t bízták meg, aki korábban a morva bányák modernizálásában és igazgatásában szerzett tapasztalatokat.

Az üzemkoncentrációk során több aknát bezártak. Helyettük három új, korszerű bányüzemet létesítettek. A szabolcsi és a somogyi területet Szabolcsi Bányakerület néven összevonták, a Szent István-aknát 1925-ben avatták. Pécsbányatelepen a Gróf Széchenyi István-, Vasason az átépített Thommen-akna kezdte meg működését. Villamosították a bányák aknaszállító, szellőztető és vízmentesítő gépeit, valamint a kül-színi vasúti szállítást.

Újhegyre koncentrálták a szénosztályozót, a brikketgyárat, a villamos erőművet, a főműhelyt és az építészeti részleget, a laboratóriumot, a szénszállító és vontatási üzemeket. Ezekkel egyidőben korszerű, a bányák termelvényét fogadni képes rendező pályaudvar épült, ahol a DGT helyi kirendeltséget hozott létre. 1914 nyarán, az országban elsőként, a Pécsi Bányavasutakon a gőzmozdonyokat a Ganz és Társa zöld villanymozdonyai, valamint a cseh „Talbot”-gyár kávébarna szénszállító vagonjai váltották fel.

A bányafejlesztést az I. világháború, a szerb megszállás, majd a Trianon utáni nehéz gazdasági és politikai helyzetben kellett megvalósítani, de a *Jicinský*-

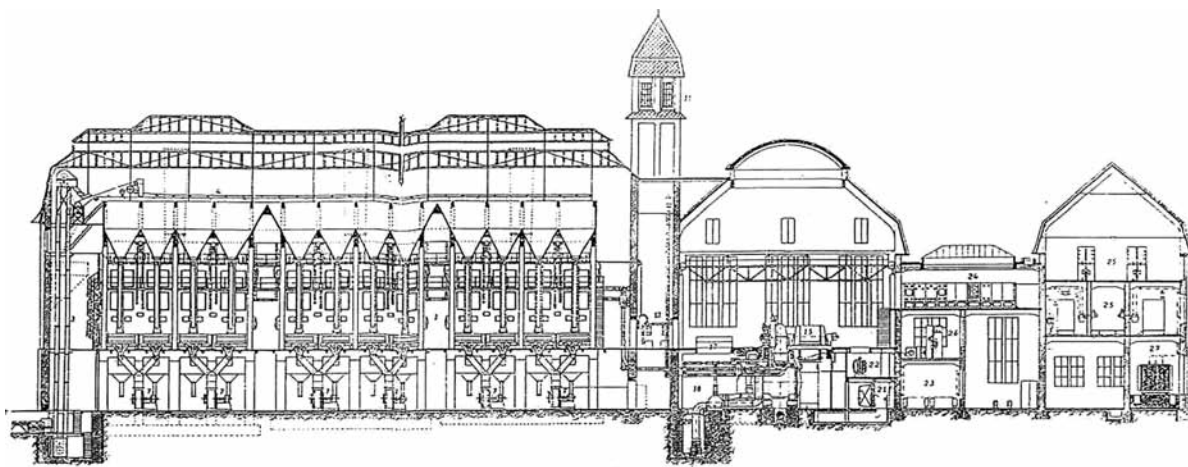
Talbotszerelvény üritése – szénmosó

féle rekonstrukciónak köszönhetően a Társaság átvészelte az 1920-30-as évek gazdasági válságát.

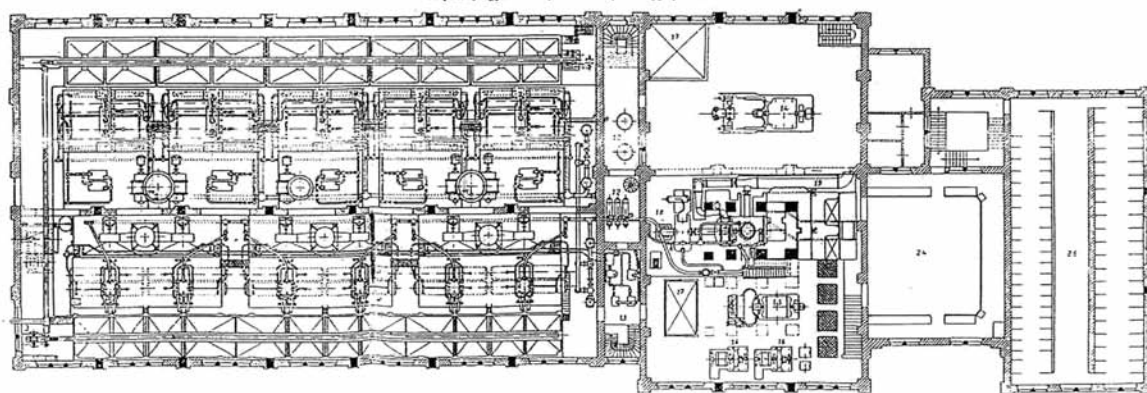
Városunk köszénbányászatának ebben az izgalmas fejlesztési szakaszában *Gianone Virgil* volt a műszaki igazgatóhelyettes.

Kolóniák

A két világháború között a DGT legnagyobb lakás-építési programja Meszes-pusztán valósult meg. A filoxéra tönkretette az itt folyó szőlőművelést, a terület pusztává vált. A telep számára a Széchenyi-aknán kiemelt ivóvizet 1927-től villanyszivattúval nyomták

A pécsihegyi áramfejlesztő központ függőleges hosszmetsete.

A pécsihegyi áramfejlesztő központ alaprajza.

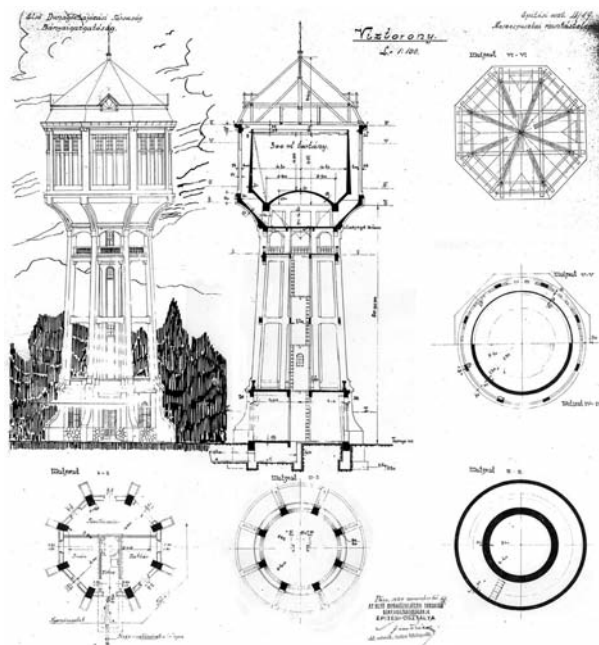
VÉNYI ISTVÁN: A pécsihegyi áramfejlesztő mű és a pécsvidéki szénbányák áramellátása

A régi villamos erőmű metszete és alaprajza

a fehérhegyi víztoronyba. A 32 méter magas, 300 m³-es tartályú vasbeton építményt a DGT iker-aknatornyait is kivitelező *Ast Ede* és Társa valósította meg *Pilch Andor* műszaki vezetésével és *Marsay (Márovis) Andor* közreműködésével. A lakótelepen utcai kutak és csapok biztosították a vezetékes ivóvizet. Az árnyékszékek öblítését a víztoronyból időközönként kibocsátott vízzel végezték, és juttatták a biológiai derítőbe.

Mészese telep

Pécs-Fehérhegyi víztorony terve

Gianone Virgil és az OMBKE

A mecseki szénbányászat és *Gianone Virgil* életében fontos események voltak az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület rendezvényei. Ott bábáskodott már az Egyesület bölcsőjénél. 1892. június 27-én a selmecbányai alakuláskor ő is szerepelt az alapító tagok között.

Pécs, 1898. szeptember 8-10.: A kilencvennégy tag jelenlétében tartott rendes évi közgyűlés jegyzőkönyvében a mecseki résztvevők lajstroma: *Gianone Virgil, Glanzer Gyula, Grósz Bálint, Szikora Gyula és Werner János Ottó*. A vendéglátók névsorában *Hettyei Sámuel*

megyés püspök, *Littke József, Zsolnay Vilmos* és még sokan mások is szerepeltek.

A közgyűlés résztvevői üzemlátogatásaik során, valamint a DGT „A pécsi és szabolcsi bányakerületekben létező fontosabb üzemi berendezések” című tájékoztató füzet alapján ismerték meg a bányák földtanát, művelési rendszerét, akkor európai színvonalú üzemi létesítményeit.

A résztvevők két érmet kaptak. Az egyik az OMBKE közgyűlési emlékérmé volt, amelynek előlapján megörökítették *Teleki Géza* elnök arcképét. A 42 mm átmérőjű ezüst és bronz érmeket a körmöcbányai pénzverdében *Reisner Károly* (előoldal) és *Gerl Károly* (hátdoldal) véste. A pécsbányatelepi Gesztenyésben átadott – előoldalukon Pécs város címerével, a hátdoldalukon a DGT horgonyos-kalapácsos jelvényével díszített, 72 mm átmérőjű – emlékérmék a Duna-gőzhajózási Társaság pécsi vasöntödéjében készültek.

Az OMBKE mecseki szervezetének megalakulását a közgyűlés idején jelentették be, melynek tevékenységét az 1998-as centenárium alkalmából *Vedrődi Antal* foglalta össze. A Pécsvidéki Osztály elnöki székében 1922 és 1926 között *Gianone Virgil* ült és *Herczeg József* volt mellette a titkár.

Az OMBKE és a DGT emlékérmé – 1898

Pécs, 1922. szeptember 3-5. „*Gianone Virgil* főrendező irányításával Pécs város és az Első Dunagőzhajózási Társaság jóvoltából, 206 fő részvételével, fényes keretek között került sor az OMBKE harmincadik nagygyűlésére. A DGT szabad utazási jegyeket biztosított a hajóra és a Mohács-Pécs közötti vonatra. A forgalmi igazgatóság legszebb termes, nagy hajóját, a *Heliost* bocsátotta a kirándulók rendelkezésére...” írta a Bányászati és Kohászati Lapok 1922. október 1-én megjelent ünnepi száma.

A Nemzeti Casinóban rendezett gyűlésen részt vettek a Magyar Mérnök és Építész Egylet képviselői is.

A program harmadik napján került sor a DGT műtelepeinek, a technika és a bányászat vívmányainak tanulmányozására. A közgyűlés a hazai bányaiskolák kérdését is napirendre tűzte. A Pécsi Magyar Királyi Szénbányász Iskola születéséről még a Pénzügyminisztérium 1897/8. számú Értesítője adott hírt: „Pécsett az 1896-ik év folyamán egy nyilvános jellegű szénbányaiskola állíttatott fel, melynek célja az elméleti és gyakorlati oktatás alapján a szénbányászat minden ágánál alkalmazható, az üzem közvetlen vezetésére, ellenőrzésére és a munkások oktatására képesített altszektet nevelni.”

Krisztián Bélától tudom, hogy 1922-ben merült fel a bányaiskolai oktatás tartalmának, a képzés idejének bővítési igénye. *Gianone Virgil* levelet írt a Pénzügyminisztériumnak és *Réz Gézának*, a soproni főiskola tanárának, melyben beszámolt arról, hogy a pécsi iskolát három évfolyamosra bővítik, és az életmentés érdekében bevezetik a gyakorlati segélynyújtást. Felvételi követelmény a betöltött 20. életév és az általános népiskola hat osztályának eredményes elvégzése.

A DGT pécsi igazgatósága később „Gianone Virgil bányászati főiskolai ösztöndíj”-at is alapított.

Gianone Virgil – a „civil”

1892-ben már tagja volt az előző évben alakult Mecsek Egyesületnek, amelyben több tisztséget viselt: 1892-től rendes tag, 1913-tól a Barlangkutató Osztály, 1913-tól 1925-ig, majd 1931 és 1941 között a Választmány tagja, 1917-től örökös tag, 1926-tól három évig a Mecsek Egyesület igazgatója.

Tagja a Belvárosi Egyházközség képviselő-testületének, tíz évig elnöke a „Társpénztár”-nak. *Gianone* az Országos Magyar Bányászati és Kohászati, valamint a Mecsek Egyesület mellett először pártoló, majd rendes tagja lett a Pécs-Baranyai Múzeum Egyesületnek.

Az 1894-ben *Kiss József* szerkesztésében megje-

lent „Pécs és környékének vezetőkönyve a városban és környékén” című könyv „Az I-ső cs. és kir. szab. Dunagőzhajózási Társaság bányászata” fejezetét *Gianone Virgil* írta. A *Nendtvich Andor* polgármester kérésére 1923-24-ben készített „Hidrológiai vélemény Pécs szab. kir. város vízellátásáról” című tanulmánykötet szerzője, *Pálfi Móric* így emlékezett: „Értékes adatokhoz jutottam *Jičínský Jaroslav* bányaigazgató, *Gianone Virgil* bányatanácsos és *Miskovszky Emil* bányaafőfelügyelő uraktól.

Gianone Virgil és felesége adománnyal segítették a feldúlt kárpáti falvak egyikének újjáépítését 1915-ben. Rokonai szükség esetén a bányamérnök személyében támaszra leltek. Ida húga három kiskorú gyermekével korán megözvegyült és Trianon után nyugdíját is elvesztette. Testvére segítette őket nehéz helyzetükben.

Gianone Virgilék 1945. március 29-ig, felesége, *Werner Mária* haláláig éltek Pécsett az Anna utca 15. számú házban. Magukhoz vették *Gianone* özvegy édesanyját és a *Werner* szülőket. Felesége elhunyt után, az akkor már 83 éves *Gianone Virgil* elhagyta a négytornyú templom városát és Budapestre költözött, ahol 1951. szeptember 28-ig élvezte unokáinak vidám társaságát. A család ismerte a hosszú élet titkát, hiszen édesanyja, *Weszelszky Anna* hét gyermeket szült és 98, *Virgil* fia 89 évig élt. Felesége 77., gyermekeik, *Ottó* és *Jenő* pedig egyaránt 86-86. életévükben haltak meg.

Epilógus

Gianone Virgil iparos-polgár őseitől olyan útravalót kapott, hogy minden érdekelte, ami a felszínen és ami az alatt van. Ez a kiváló ember tanult és dolgozott, szerepet és felelősséget vállalt. Nemcsak szűkebb családjáról, de bajba sodródott rokonairól és embertársairól is gondoskodott. Hosszú, tartalmas élete során mindvégig alkotott. Érdemes arra, hogy példánk legyen, hogy emlékezzünk rá.

Baranyai Pál okl. villamosmérnök, az egykori Mecseki Szénbányák néhai Kutatási Központjának kutatómérnöke, a „jogutód” Geopard Kft. geotechnikai főmérnöke.

Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület a Magyar Bányászati Szövetséggel együttműködve, a Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat és a MOL Nyrt. támogatásával 2017. november 16-17-én Egerszalókon a SALIRIS Hotelben tervezi megrendezni a hagyományos

ORSZÁGOS BÁNYÁSZATI KONFERENCIÁT (bányászat és geotermia)

A konferencia főbb témakörei:

- A bányászati szakigazgatás aktuális kérdései, különös tekintettel a folyamatban lévő államigazgatási reformra.
- A bányászat és a szénhidrogénipar szerepe, helye és lehetőségei a nemzetgazdaságban és az energetikában.
- A hazai nyersanyag-erőforrások és a geotermikus potenciál hasznosítási lehetőségei.
- Új fejlesztések és technológiák, megvalósításuk lehetőségei és feltételei.

A konferencia előadói az államigazgatás, a hatóságok, a bányászatban, a szénhidrogéniparban és a geotermiában tevékenykedő intézetek, szervezetek, vállalkozások képviselői.

Jó szerencsét!

Dr. Gagyai Pálffy András ügyvezető igazgató